

MALA ŠKOLA IZGRADNJE MIRA

Uloga medija u izgradnji mira

predavač

Emil Karamatić

Da bi smo uopće govorili o izgradnji mira, prvo i osnovo je što moramo razumjeti što je prethodilo da se mir naruši i da na prostoru biše države Jugoslavije, na čijem prostoru danas egzistira s manjim i većim uspjehom sedam država dođe do rata.

Riječ je o bivšim socijalističkim republikama i jednoj autonomnoj pokrajini:

- **SR Srbija, SR Hrvatska**, kao predvodnice i političkog i gospodarskog života,
- na jugu je ekonomski najsiromašnija **SR Makedonija**, dok su na sjeveru najbolji standard imala građani **SR Slovenije**,
- rudarstvo i teška industrija bili smješteni u **BiH**,
- dok je najmanja **SR Crna Gora** bila ekološka oaza, te bez pomoći Srbije malog i političkog i ekonomskog uticaja.

УНУТРАШЊЕ И СПОЉАШЊЕ ГРАНИЦЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ 1945–1991. ГОДИНЕ

U sastavu SR Srbije bile su i dvije socijalističke autonomne pokrajine: Kosovo i Vojvodina. Vojvodina je bila jako bogata, dok je Kosovo bio najsiromašniji dio SFR Jugoslavije.

Poslije smrti doživotnog predsjednik SRJ Josipa Broza Tita 1980 ...

Iz godine u godinu Jugoslavija postaje i ekonomski i politički nestabilna. Radnički prosvjedi su učestali što nije bila česta pojava u Jugoslaiji.

Na relaciji nositeljica jugoslavenske državnosti SR Hrvatske i SR Srbije ili službenog Beograda i Zagreba netrpeljivost se pojačavala.

KP Hrvatske predvodio je Ivica Račan dok je CKKP Srbije predvodio Slobodan Mišević

Možda je bila u to vrijeme neprimjetna, ali netrpeljivost je bila puno jača između SR Slovenije i SR Srbije, odnosno službene Ljubljane i Beograda.

Sve je eskaliralo 1990 na 14. kongresu Komunističke partije Jugoslavije.

Ključni politički trenutak i medijska uvertira u rat

Na kongresu su se ponajprije sukobili srpsko i slovensko izaslanstvo. Prvi su se zalagali za uvođenje sustava „jedan čovek - jedan glas“, tj. za unitarnu Jugoslaviju.

Slovenci su, međutim, predlagali konfederaliziranje partije i države. Bit njihovih prijedloga bila je u tome da se uvede politički pluralizam, koji je u stvarnosti zapravo već i postojao, jer su u Sloveniji već bili održani izbori za slovenskog predstavnika u saveznom Predsjedništvu, a u Hrvatskoj i Sloveniji bile su u tijeku pripreme za prve višestranačke izbore za Hrvatski sabor i Skupštinu Slovenije.

Potom su zahtijevali da se izbací iz zakonodavstva odredba o takozvanom verbalnom deliktu, da se zabrani mučenje političkih zatvorenika, kao i politička suđenja. Također su tražili da veze između saveznih jedinica budu drugačije i da sve savezne jedinice budu autonomne i da nadglasavanje postane nemoguće. Svi prijedlozi slovenskog izaslanstva, koje je predvodio Milan Kučan, bili su odbijeni. Istovremeno, srpski su prijedlozi prihvaćani većinom glasova.

Poslije dva dana rada i oštih verbalnih sukoba, izaslanstvo Slovenije napustilo je, 22. siječnja navečer, kongresnu dvoranu centra "Sava", praćeni aplauzom srpskih predstavnika. Na poticaj Slobodana Langa, Ivica Račan koji je bio na čelu hrvatskog izaslanstva prišao je govornici i izjavljuje "da (izaslanstvo SKH) ne možemo prihvatiti Jugoslavensku partiju bez Slovenaca" te nakon toga i hrvatsko izaslanstvo napušta Kongres, što je označilo kraj vladavine SKJ.

Glavna parola svih jugoslavenskih republika pod nazorom KPJ bila je čuvena krilatica čuvajmo „Bratsvo i jedinstvo ko zjenicu oka svoga“.

Odmah nakon toga, vođa srpske delegacije, Slobodan Milošević, predložio je da kongres nastavi rad, da se uspostavi novi kvorum koji će kongresu omogućiti donošenje odluka, te da se prijeđe na glasovanje. Tada su i hrvatski izaslanici odlučili napustiti kongres.

Hrvatskom stavu pridružila i izaslanstva Makedonije i Bosne i Hercegovine. Time je, nakon 45 godina, prekinuta vladavina SKJ. Ovaj događaj bio je jedan od ključnih u raspadu SFRJ.

**Mediji i ratnohuškačka politika
bez želje za mirnim razlazom
Socijalističkih republika**

Ako citiram velikog pjesnika Kiplinga onda bi morao reći da upravo u pripremi ratova bilo koju istinu koju kažu mirotvorci, humanisti, trezveni i razumni ljudi, huškači će je izvrnuti i od nj napraviti zamku za budale. Indoktrinacija će biti i sredstvo i cilj političkih novoosnovanih političkih partija.

Iako bi se moglo reći da indoktriniranih nema puno, po procjenama u društvima sa bruto nacionalnim dohotkom ispod deset tisuća dolara a u jugoslavenskim republikama bio je puno manji, ima oko dva posto, ali sasvim dovoljno da bi se započeo rat.

Prvi vojnici su dragovoljci, ostali su mobilizirani bez prva ni bilo kakve mogućnosti da kažu da ne žele sudjelovati u ratu.

U želji za
odcjepljenjima i
stvaranjima
nacionalnih država,
veličanje nacije,
odnosno kolektiviteta
u odnosu na
pojedince zauzima
primarno mjesto.

Na nacionalizmima
se temelje politike
bivših SR.

Za sve nedaće jednog naroda političari kroz medije koje kontroliraju, uglavnom optužuju druge države. Tako Srbiji nije krivo političko vodstvo, nego su im krivi Hrvati (u cijelini) za lošu ekonomsko stanje. U Hrvatskoj je ista slika. Za sve su krivi Srbi (u cijelini). Veliki problem postaje i to što na nacionalnim televizijama ne možemo čuti da su za nešto loše kriva politička rukovodstva druge države nego je uvijek kriv, i to imenom narod.

Tako da su prije početka rata Srbima krivi Hrvati a Hrvatima Srbi. I to se do te mjere potencira do postaje ne snošljivo. Na televizijama više ne rade profesionalci nego oni novinari koji su spremni slijepo slijediti državne politike. Niko bolje nije dočarao tu početnu ratnu sliku kao crnogorski film „U ime oca i sina“. Nažalost koji nikada nije dosegao popularnost i utjecaj koji mu pripadaju.

Polako se ulazi u fazu da se na hrvatskoj radioteleviziji jugoslavenska vojska zove takozvanom JNA, a na srbijanskoj televiziji hrvatska policija je nelegalna paravojna formacija.

Nije trebalo puno vremena imena su zamijenjena. Tako da svi oni sa srpskim obilježjima na Hrvatskoj radioteleviziji nazvani četnicima a na srbijanskoj televiziji svi oni sa hrvatskim obilježjima - ustašama.

Poslije prvi žrtva dobili su i prefikse zločinačke ustaške i četničke postrojbe. Često prikazivani sa uniformama iz Drugog svjetskog rata.

Onaj tko je obukao uniformu i tko je pokazao spremnost za rat, u medijima je prikazan i postavljen na razinu svetosti. Centralni Dnevnik počinje i završava sa pozdravom braniteljima. U Hrvatskoj je ostao zapamćen iako to nije njegova ideja nego propagandne ratne mašinerije, voditelj Dnevnika Branko Dopuđa koji je Centralni Dnevnik objavljivao sa pozdravom „Pozdrav Hrvatskim braniteljima gdje god bili“.

Na Srbijanskoj strani ratna propaganda je još jača.

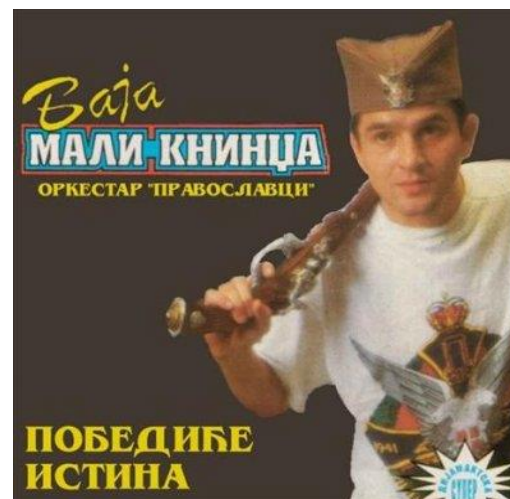
Angažirani novinari su ostavljali takav dojam kao da su oni osmislili kompletnu ratnu propagandu. Vodeći na srpskoj strani bio je Risto Đogo.

Mediji su direktno sudjelovali u ratnohušakačkim pohodima. Čak je postojala i inicijativa o sudskom procesuiranju nekih novinara i urednika ali nikad nije zaživjela.

Dojučerašnja glazba koja je bila popularna na cijelom prostoru bivše Jugoslavije zamijenjena je historijskim koračnicama koje i kod Hrvata i kod Srba imaju istu ili sličnu glazben podlogu samo što različitim riječima u pjesmama jedni drugima prijete. Živi premjer za to je pjesma „Istrčale zagrebačke frajle“ ili „Marširala kralja Petra garda“. Istom snagom su treštala tri takta i sa hrvatske i srbijanske strane.

Velikim umjetnicima, rock zvijezdama, glumcima, sportašima, mjesto na ekranima uzimaju neki novi ljudi u maskiranim uniformama.

Za rat koji je trajao četiri godine, ratnim propagandistima bilo je potrebno jako malo vremena da naprave ratno stanje.

Čak za godinu dana aktivnog propagandnog rada, ratne trube bile su u pogonu.

Nesretni, ranjeni, mrtvi, izbjegli i prognani, zamijenili su sretne ljude koji su do jučer odlazili u tvornice.

Pomirenje

Glavna tema na prostorima bivše Jugoslavije, današnji sedam država je pomirenje

No, također je veliki problem kako pomiriti žrtvu i agresora. Mediji su i dalje podijeljeni.

"Oдавно smo upali u zamku „naših heroja i njihovih“ ratnih zločina a po toj matrici funkcioniraju i državne politike. Problem je što ni Hrvatska ni Srbija, a ni BiH, nisu spremne obilježiti tugu drugih i to je, nažalost, nesreća svih politika na Balkanu; i Hrvata i Srba i Bošnjaka.

Javni servisi, sa izuzetcima nekih tiskovnih privatnih medija, uglavnom prate one poruke koje šalju vodeći političari.

Njihovim uspjesima ako ih slušate nema kraja, međutim stvarna slika je odlazak sve većeg broja ljudi sa ovih prostora tražeći posao za golo preživljavanje.

Mi smo jedina zemlja u Europi koja svaki dan obilježava neko ubojstvo. Satkani smo od ubojstava, pojedinačnih ili masovnih.

„Dok ne smognemo snage i poklonimo se pred jednim spomenikom svim stradalim žrtvama, neće biti sreće na ovom prostoru“, to su riječi koje sam napisao 2012. u knjizi „Hrvat bez licence“.

Danas se s tim riječima kiti predsjednik Vlade Srbije Aleksandar Vučić. Međutim u pitanju su dvije različite pozicije tako da su i poruke različite.

Mediji su jedva dočekali da prenesu političare suprotnih strana kako je Vučićeva inicijativa ne prihvatljiva.

Angažman novinara je ne zapamćen.

Čak jedan od vodećih pisaca Andrej Nikolaidis kaže ovako:

Vučićeva ideja logičan je nastavak rehabilitacije četnika Draže Mihailovića koju je njegova vlast sprovela. Onako kako je pomirio partizane i četnike, tako bi Vučić sad da pomiri ubijene Konavljane i crnogorske rezerviste koji su poginuli kradući pršute po Konavlima, tenkiste koji su gađali Vukovar i djecu koja su pobijena u bombardovanju Vukovara, Mladićeve junake koji su poginuli raspamećujući Sarajevo i Sarajlije koje su ubijene u redu za vodu.

Ne možemo znati da li bi Vučić, da su, ne daj Bože, vojske Bosne i Hercegovine i Hrvatske onomad zauzele pola Srbije, opkolile Beograd pa ga četiri godine bombardovale, bio tako velikodušan pa predlagao zajednički dan sjećanja na one koji su pali napadajući i one koji su pali braneći Beograd, ali nešto mi govori da ne bi.

U načelu bi smo se mogli složiti sa ovim uglednim novinarom, ali onda se postavlja pitanje je li itko za pomirenje ili su vojne trube aktivnije nego li devedesetih ili čak po samom završetku rata.

Medijski smo ostali zakinuti da ipak tko razjasni jedan uistinu pomirujući detalj. Mogao bi biti nastavaka ne samo na Nikolaidisovu priču, nego na sve slične odgovore, koji su uslijedili nakon inicijative srbijanskog predsjednika vlade Aleksandra Vučića.

Naime, vjerujem da je teško pomiriti agresora i žrtvu ma ko bila jedna ako druga strana, to nećemo razjašnjavati dok god bude dnevnopolitičkom temom. Međutim unuci i djeca i agresora i žrtve će se zasigurno pomiriti. Slikovit primjer je kad su prije desetak godina njemački i ruski studenti, unuci njemačkih i ruskih vojnika, koji su izginuli u Bitci za Staljingrad, zajedno iskopavali njihove kosti i rekonstruirali taj ratni događaj.

Pitanje je jednostavno zašto čekati proces izgradnje mira? Treba li proći pedeset ili sto godina da mirne glave pričamo i o našem proteklom ratu?

Dok god su ratni događaji iza nas bliska prošlost a ne povijest i dok god o ratu budu pričali oni koji su u njemu sudjelovali i pomirenje će biti na klimavim nogama.

Sudionici uglavnom o ratu pričaju sa jakom dozom emocija, što je i razumljivo i nisu vjerni graditelji mira. Mediji upravo koriste tu vrstu emocija koja negativno djeluje na građenje pomirenja. Iako imamo primjera gdje upravo najveći stradalnici zagovaraju mir.

Ipak pomaka ima.

Ako se vratimo na završetak rata 1995. Kako su god mediji najavili rat, tako su ga polako počeli i odjavljivati. Tako da Hrvatska vojska na srbijanskoj televiziji nije nazivana ustaškom zločinačkom vojskom, nego samo Hrvatska vojska. Istovremeno se i na Hrvatskoj televiziji više ne koristi termin srbočetničke zločinačke snage nego samo Srpska vojska.

Zanimljivo je i to da oni novinari koji su sudjelovali u kreiranu zla nestaju sa mali ekrana.

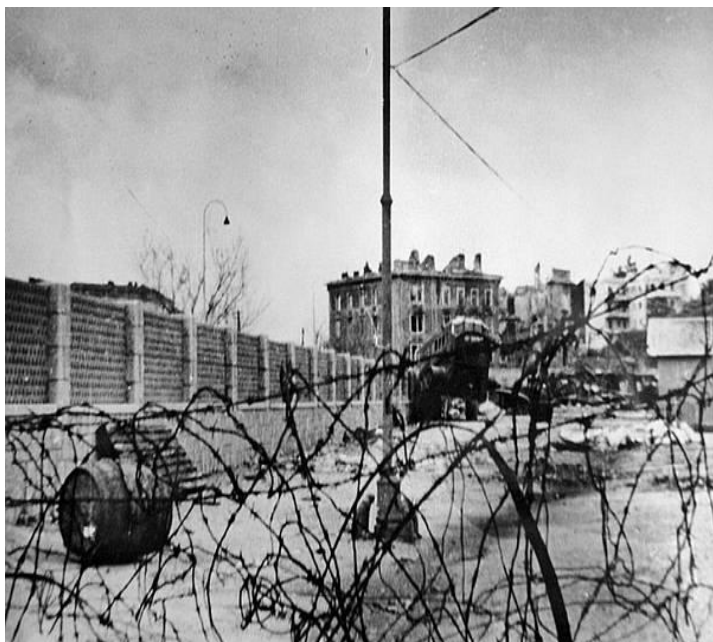
Zamjenjuju ih novinari koji s ratom nemaju nikakav dodir.

Ni sjedne ni sa druge strane više nema u odjavnim špicama pozdrava braniteljima ili vojnicima.

Glavne teme polako postaju, povratak prognani i raseljenih.

Proces je to koji se sporo realizira, ali nitko ne može reći da u proteklih dvadeset godina nije puno učinjeno, da rat jednim djelom bude u drugom planu. Ježevi na putevima zamjenjeni su modernim autocestam.

No, tu sliku barem jednom mjesečno ili nekad i više, poremete političari koji ratna događanja koriste u dnevno političke svrhe.

Nažalost, mediji jedva dočekaju da upravo te izjave urednici mediskih kuća postave u udarne termine informativnih programa.

HVALA NA PAŽNJI